ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ В ЕКОЛОГІЧНІЙ ОСВІТІ ФАХІВЦІВ ЯК ОСНОВА ЕКОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНІСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Вальтер Г.А., *доц., к.б.н.,*
Харківський національний автомобільно-дорожньый університет,
Україна
galinawalter@gmail.com

Сучасний етап розвитку багатьох країн світу характеризується підвищенням темпів економічного зростання, прискоренням технологічних інновацій та інвестицій, покращенням людського потенціалу. Це пов'язано з посиленням глобалізації, інформатизацією економіки та розвитком інтеграційних процесів у сферах виробництва, розподілу та споживання. Водночас нинішній етап характеризується ескалацією екологічних проблем та погіршенням стану довкілля.

Донедавна вважалося, що високий валовий внутрішній продукт є основою національного добробуту та довгострокових стратегій економічного розвитку. Однак сучасний етап розвитку більшості країн світу доводить, що досягнення високих темпів економічного і соціального розвитку загрожує самому існуванню людської цивілізації.

Для вирішення цієї проблеми більшість урядів і підприємств провідних країн світу інтегрували принципи сталого розвитку в свої державні програми як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Досягнення принципів сталого розвитку, відмова від досягнення високих темпів економічного зростання за рахунок майбутніх поколінь та припинення виснаження природних ресурсів можливе лише за умови реалізації ефективної інноваційної політики, що базується на принципах екологізації.

Забезпечення високих темпів економічного зростання та екологічної сталості без помилок має вирішальне значення для України, економіка якої переживає кризовий шок. Цього можна досягти шляхом поєднання іноземного досвіду з власними економічними реформами.

Варто зазначити, що впровадження екологічних інновацій не гарантує швидкого зростання прибутковості підприємств, але сприяє забезпеченню високої конкурентоспроможності українських підприємств на внутрішньому та міжнародному ринку.

Незважаючи на низку наукових розробок із зазначеної проблематики, більшість питань, пов'язаних з механізмами впровадження екологічних інновацій в контексті досягнення основних принципів сталого розвитку, потребують подальшого дослідження та опрацювання.

Поява екологічних проблем (зміна клімату, дефіцит питної води, ерозія ґрунтів, електромагнітне забруднення тощо) змусила країни та світову спільноту вдосконалювати екологічну політику та впроваджувати більш ефективні механізми її реалізації на глобальному, національному та регіональному рівнях.

У соціально-економічному просторі України залишається багато невирішених проблем у сфері управління природними ресурсами та охороною навколишнього середовища. Механізми стимулювання екологізації господарської діяльності також не є достатньо розвиненими. Підвищення рівня мотивації до екологічно орієнтованої діяльності та вдосконалення методологічних підходів до формування екологічного мислення суспільства в цілому є складним, але важливим завданням.

Це пов'язано з тим, що екологічно орієнтована поведінка осіб, які приймають рішення, а отже, і проривних компаній, значною мірою залежить від мотивації.

Саме впровадження екологічних інновацій може забезпечити корпоративну соціальну відповідальність, підвищити прибутковість,

збільшити лояльність споживачів і, в свою чергу, посилити високу конкурентоспроможність виробників щодо збереження довкілля.

У багатьох наукових джерелах виділяють два основні варіанти впровадження екологічних інновацій:

- мінімізація негативного впливу на навколишнє середовище;

- як побічний ефект досягнення основної мети підприємницької діяльності - максимізації прибутку.

Екологічні інновації в бізнесі - це екологічно безпечні виробничі процеси, інноваційні продукти на основі природних речовин, управлінські практики та інструменти для запобігання забрудненню навколишнього середовища підприємствами та досягнення принципів сталого розвитку.

Екологічні інновації допомагають вирішити протиріччя, що виникають між капіталомісткими природоохоронними заходами та економічно недосконалими заборонами і санкціями, які лише погіршують фінансовий стан вітчизняних підприємств і звужують можливості для управління та розвитку.

Аналіз поширеності екологічних інновацій свідчить про те, що їх практика в більшості бізнес-структур припадає переважно на певну кількість країн, які вже багато років поспіль займають верхні рядки світових рейтингів конкурентоспроможності.

В опублікованих рейтингах інноваційних країн першу десятку традиційно формують Китай, Швейцарія, Швеція, США, Нідерланди, Великобританія, Фінляндія, Данія, Сінгапур і Німеччина.

У топ-20 країн впритул наблизилася до першої десятки Південна Корея. За результатами інноваційної діяльності Україна посідає 45 місце, приєднавшись до групи економік, які продемонстрували успіх. На жаль, українські підприємства характеризуються низькою інноваційною активністю.

Основними причинами, що стримують впровадження екологічних інновацій у бізнес-діяльність, є неповне та неефективне впровадження механізмів стимулювання екологічно орієнтованих інновацій та екологічного споживання, інертність споживачів, відсутність державної підтримки та недостатній рівень знань про екосистему.

Сьогодні загальновизнано, що чим більше екологічно орієнтованих та обґрунтованих бізнес-рішень приймається на всіх рівнях (місцевому, регіональному, національному та міжнародному), тим ближче ми до збалансованого розвитку цивілізації.

Існує нагальна потреба в переорієнтації поглядів людей та виборі нових життєвих стратегій, заснованих на концепції екологічних імперативів.

Новий світогляд - екологічний світогляд - має стати мейнстрімом, а екологічна освіта та розвиток - одним із головних пріоритетів для того, щоб майбутні покоління були здатні компетентно та ефективно вирішувати найважливіші екологічні проблеми.

Екологічна освіта та розвиток у вищих навчальних закладах передбачає базове формування у студентів глобального мислення та екологічного світогляду, набуття знань і практичних навичок раціонального використання природних ресурсів, розвиток почуття відповідальності по відношенню до природи та національного багатства, а також розуміння процесу сталого розвитку суспільства.

Формування екологічного мислення має бути невід'ємною частиною загальної системи освіти. Розвиток екологічних знань має включати такі елементи: сукупність знань про взаємодію суспільства і природи (екологічні знання); формування екологічних цінностей; сукупність норм і правил ставлення до природи; уміння і навички вивчення природи та її охорони.

М. Бауер визначає екологічне виховання як таке, що формується на основі екологічної освіти. Екологічна освіта - це сукупність знань,

спрямованих на оволодіння загальнонауковою теорією і практикою в різних галузях природоохоронної діяльності.

Її основним завданням є теоретичне формування екологічної свідомості, екологічного мислення, екологічної дії та екологічних поглядів, яке має починатися з екологічної освіти, що формує перші елементарні знання про особливості взаємовідносин людини, суспільства і природи.

Для того, щоб досягти успіху в цьому фундаментальному завданні екологічної освіти та розвитку, слід обирати активні методи.

Можливості активних методів навчання полягають у наступному:

- залучення всіх здобувачів до активного пізнавального процесу; забезпечення усвідомлення учнями цілей і конкретного змісту цих знань; надання можливості застосовувати набуті знання на практиці;

- співпраця викладача і здобувачів в процесі розв'язання проблем, пов'язаних з їхньою майбутньою професійною діяльністю;

- створення ситуацій, що сприяють застосуванню набутих знань у практиці професійної взаємодії.

В екологічній освіті та розвитку здобувачів найбільш ефективними є мозковий штурм, проблемне навчання, метод проектів, ділові ігри, кейс-метод, метод аналізу конкретних надзвичайних ситуацій, рольові дискусії, дослідження, природоохоронна діяльність та інші активні способи, які здатні активізувати знання здобувачів у навчальному процесі.

Метод мозкового штурму. Заснований на тому, що групи формують ідеї для вирішення певної проблеми. В процесі оцінювання всебічно та об'єктивно аналізуються всі пропозиції і обирається найбільш підходяща з них.

Метод проблемного навчання.

Структурними елементами проблемного навчання є такі методичні прийоми: актуалізація вивченого матеріалу; створення проблемних ситуацій; самостійне перенесення знань і вмінь у нові ситуації; конструювання

проблемних завдань; мисленнєве дослідження та розв'язання проблеми; вміння знаходити альтернативні рішення.

Ділові ігри - це метод моделювання прийняття управлінських рішень у різних робочих ситуаціях у груповому або індивідуальному інтерактивному форматі.

Методи аналізу конкретних надзвичайних ситуацій. Конкретні надзвичайні ситуації презентуються аудиторії або усно, або у вигляді відеороликів, фільмів тощо. На основі правильних і обґрунтованих відповідей, міркувань і суджень викладач аналізує ситуацію, наводить переконливі докази хибності думок і підводить аудиторію до колективного рішення або висновку.

Рольові дискусії. Правильно організована дискусія дозволяє виявити різні погляди на ситуацію, що аналізується, і таким чином забезпечити об'єктивний аналіз.

Дослідницька діяльність. Полягає в тому, що здобувачі, усвідомивши проблему, самостійно планують дослідження, роблять прогнози, проводять спостереження, експерименти, фіксують факти, порівнюють, класифікують, узагальнюють, доводять і роблять висновки.

Природоохоронна діяльність. Природоохоронну діяльність можна поділити на навчальну та практичну природоохоронну діяльність. Специфіка навчальної діяльності полягає в тому, що вона організовується викладачами відповідно до вимог навчальної програми і виявляє рівень знань, умінь і навичок студентів та засвоєння ними знань. Практична природоохоронна діяльність у сучасних вищих навчальних закладах передбачає всебічне розкриття питань охорони навколишнього середовища, взаємозв'язок практичної діяльності студентів і теоретичних знань у цій галузі.

Останніми роками все більшого поширення та популярності серед активних методів навчання з метою вирішення проблем та перспектив

впровадження екологічних інновацій на підприємствах набуває метод проектів.

Метод проектів - це організація навчання, за якої здобувачі набувають знань і навичок у процесі планування та виконання практичних завдань (поступово ускладнюваних проектів).

Освітній потенціал проектної технології полягає в практичному застосуванні екологічних знань здобувачів та використанні їх у практичній діяльності, у формуванні мотивації та готовності до природоохоронних дій, активізації творчого потенціалу особистості та створенні умов для оволодіння інноваційними методами і прийомами охорони довкілля.

Використання методу проектів сприяє реалізації наступних педагогічних завдань:

- зміцненню навчального процесу, підвищенню його ефективності та якості;

- системній інтеграції навчальних завдань

- розвиток творчих здібностей студентів

- розвиток експериментально-дослідницького потенціалу;

- реалізація соціального замовлення через інформатизацію сучасного суспільства.